

Forfatter: Heiberg, Johan Ludvig

Titel: Udrag fra Nye digte - 1841

Citation: Heiberg, Johan Ludvig: "Nye digte - 1841", i Heiberg, Johan Ludvig: *Nye digte - 1841*, udg. af Klaus P. Mortensen, Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, cop. 1990, s. 161. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibergjl05val-shoot-idm140194649948304/facsimile.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Nye digte - 1841

som kunne træde ind, hvor den kristne kirke, den romantiske digtning, tidens dannelse og de politiske frihedsideer efter hans mening havde spillet fallit.

Modtagelsen

Da Georg Brandes i 1889 skrev sin opsats om *Nye Digte*, konkluderede han, at Heiberg også selv havde spillet fallit. For han magtede ikke at tage det sidste skridt og gøre sig endegyldigt fri af de gamle tankeformer – sådan som Brandes i egen formening havde gjort. »Hos Heiberg svæver Tanken endnu i mystisk Dobbeltthed, i romantisk Tveydighed. Han drager ikke Følgeslutningen.

Saaledes smugles i vor Literatur den ny Tids Aand ind, forklædt i gammeldags Dragt (...).» (Georg Brandes: *Samlede Skrifter* I, 1899 s. 494.)

For så vidt som den ny tids ånd for Brandes er den frie tanke, tanken emanciperet fra alle religiøse bånd, så har han ret. I Heiberg kolliderer to traditioner. På den ene side en ny, romantisk og kættersk tro på tankens almægt, der får ham til at sætte poesi og filosofi over religionen og til at afmytologisere det kristne udødelighedsdogme. På den anden side en rodfæstet kristen forestilling om menneskets to naturer, som sætter skel mellem menneskets forgængelige krop og dets udødelige sjæl, det naturgroede og det åndelige.

Hvad Brandes på et halvt århundredes distance kunne se, havde Heibergs egen samtid ikke rigtig blik for. Det hænger naturligvis sammen med den nærsynethed, man altid ser sin egen tids digtning med. Men også med at *En Sjæl efter Døden* selv skyggede for det egentlige med sin revyagtige polemik mod navngivne institutioner og personer: presse, teaterpolitik, borgerlige vaner og mærkesager og notabiliteter som Oehlenschläger, Sibbern og H.C. Andersen.

Det røre, som *En Sjæl efter Døden* skabte i andedammen, mærkes dog kun svagt i anmeldelserne. I M.A. Goldschmidts korte anmeldelse i *Corsaren* No. 8, 1841, vibrerer spottelysten ganske vist i indledningen, hvor han bekender: »Ogsaa jeg, der ellers ikke anerkjender nogen Autoritet, bærer Respect for et Værk af Heiberg, førend jeg har læst det, og det var da ogsaa Tilfældet med ovennævnte nye Digte. Da jeg fik Bogen, besaa jeg først med Beundring det smukke, sti-

ve Bind. Saa aabnede jeg den forsigtigt og læste først det yderste Titelblad, derpaa det inderste, og en behagelig Gysen gennemrislede mig, da jeg saae Forfatterens fulde Navn: Johan Ludvig Heiberg. Men bedst som man tror, at nu vil Goldschmidt støde til, så tilstår han, at hans oprindelige lyst til at finde fejl i bogen blev afløst af glæde og beundring under læsningen, og han runder af med varmt at anbefale sine læsere at få læst den, så snart som muligt.

Mere bid er der i Chr. K.F. Molbechs parodi *Johan Ludvig Heiberg efter Døden*, som han udgav under pseudonymet Adam Howitz i 1842. Heiberg, som er død af apopleksi og en overdosis attisk salt, søger ikke til Himmerige af frygt for at kede sig. Men da han i stedet vandrer til Elysium, afviser gratien Aglaia ham (Howitz s. 40):

Du har troet at kunne hæve
Dig til Smagens første Tolk
Paa Bekostning af et Folk
Som du lærte angst at bæve
For Satirens bitter Piil.

Selv ikke da filosofkollegaen Aristoteles tilkaldes, ændrer det ved sagen. Heiberg har været alt for optaget af den ideale verden (smst. s. 46-47):

Den som ønsker her at dvæle,
han maa ei paa Andet troe,
End at Paradisets Ro
Udaf Livet selv kan vælde (. . .)
Men for Dig var al Din Stræben
Kun et daarligt Surrogat
For en fjærn, en anden Skat (. . .)
Du har ikke det Reale
I dets Sandhed anerkjendt,
Men har bort Dig vendt
Mod det fjærne Ideale.

Og så foreslår Aristoteles i al fredsommelighed Heiberg at gå ad helvede til. Men her går det ham ikke bedre, for Mefistofeles finder at han er alt for god til helvede. I sin svare nød taler han da med vennen